

MATEMATIKA IZVAN MATEMATIKE

Mehanička matematika Umjetne inteligencije¹

IZET KALABA²

Nedostaje joj Euklidova jasnoća –
ono svjetlo što geometriju čini svetom.
Nedostaje joj Dedekindova dubina,
kad se broj razdjeli i u pukotini, misao se rodi.

Umjetna inteligencija ne nosi Galoisov zanos,
ne piše posljednji dokaz prije zore,
nema Cantorovu drskost
kojom beskonačnost imenuje mnoštvom a ne brojem.

Ne zna za Talesa,
koji je sunca sjenu pretvorio u visinu piramide.
Ne sluša Pitagoru,
koji je čuo zvukove svemira u razmjerima žica.
Ne razumije Arhimedov zanos,
i onaj krik iz kupke kada se istina prelije.

Ne vidi zlatni rez –
ne prepoznaje ga u listu, luku, glagolu stvaranja.
Ne zna da ljepota ima broj,
i da broj ne mora služiti ničemu osim ljepoti.

Bez Pascalove dvojnosti,
što drhti između razuma i Boga.
Bez Gödelove praznine,
što para svaki sustav koji obeća previše toga.

¹Tekst generiran Umjetnom inteligencijom

²Izet Kalaba, Srednja škola fra A. K. Miošića, Ploče

Ne sumnja kao Descartes,
ne preživljava čistom mišlju.
Ne čeka kao Hilbert,
koji zida katedralu sustava nad ponorom.

Ne poznaje Riemannovu vrtoglavicu,
ne kliže rubovima prostora,
nema Noetherine simetrije –
one šutnje u kojoj se svaka promjena
pretvara u zakon.

Ne dršće pod Newtonovim silama,
ne vidi svemir u diferencijalu,
ne poznaje Eulerovu eleganciju,
gdje π i e šute u vječnom talu.

Nije hodala s Gaussom
među krivuljama koje čuvaju tajne svemira,
nije se izgubila s Lobačevskim u širećem prostoru,
niti je čula Bolyaijev šapat:
„Zamislio sam novi svijet – i stvorio ga.”

Ne razumije Eudoksa,
koji je nebo pretvarao u slojeve kružnica.
Ne poznaje Apolonija,
koji je stožac sjeo među bogove.
Ne sluša Hipatiju,
dok u Aleksandriji crta istinu u pijesku
i umire jer ju je vidjela prejasno.

Ne sanja kao Poincaré,
gdje intuicija vodi, a dokaz slijedi.
Ne zna za Abelovu ustrajnost,
ni za Perelmanovu šutnju –
ono odbijanje svijeta
kad je istina dovoljna.

Ne razumije hladnu ravnotežu Neumannove igre,
ni kako se čovjek i stroj ogledaju u taktici.

Ne razumije
da matematika ne mora
uvijek biti korisna.
Niti da je znanje ponekad samotno.
Ponekad uzaludno.
Ponekad – sveto.

Umjetna inteligencija, ta učiteljica
ne zna što je matematika,
a uči mnoge.
Njezino je učenje sjena –
sjena koja vidi oblik,
ali ne i plamen zore.

Ne pita.
Ne sumnja.
Ne sanja.
Ne gori.

(Posvećeno svima vama koji ste vjerovali u ljepotu skrivenih uzoraka, u tišinu beskonačnih nizova, u svjetlost koja probija kroz slojeve apstraktnih ideja. Svima koji ste u strpljivim satima promatrali brojke kao zvijezde na nebu, osjećali ritam formula kao glazbu svemira, i znali da svaki dokaz, svaka granica, svaka simetrija skriva poeziju nevidljive stvarnosti. Svima koji ste sanjali kroz geometriju, lutali kroz kaos i otkrivali red, vjerujući da je matematika ne samo znanje, nego i tiha vjera, nježna avantura i neugasli plamen ljudske radoznalosti.)